

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์
โครงการวิจัยเรื่อง

การยอมรับการปลูกพืชทดแทนฝิ่นของชาวเขาเผ่าม้ง
หมู่บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

โดย นายวิวัฒน์ ดวงโกชน์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์เลขที่ _____

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์ _____

ชื่อ สกุล หัวหน้าครัวเรือนผู้ให้สัมภาษณ์ _____

บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ _____ ปี (คิดอายุเต็ม)

3. สถานภาพการสมรส

() 1. โสด

() 2. แต่งงานแล้ว

() 3. หม้าย

() 4. หย่าร้าง

() 5. แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4

() 2. ประถมปีที่ 4-6

() 3. มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

() 4. มัธยมศึกษาปีที่ 4-6

() 5. อื่น ๆ (ระบุ) _____

อ่านข้อความต่อไปนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสเกี่ยวกับโครงการหลวงดังนี้

“ปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติดคือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการสูบฝิ่นและการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นผลอย่างหนึ่ง”

5. การอ่านออกได้
 - () 1. อ่านได้ดี
 - () 2. อ่านได้ปานกลาง
 - () 3. อ่านไม่ได้เลย
6. นับถือศาสนา

() 1. พุทธ	() 2. คริสต์
() 3. อิสลาม	() 4. อื่น ๆ (ระบุ) _____
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว _____ คน
8. จำนวนบุตร ชาย _____ คน หญิง _____ คน
9. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานการเกษตร _____ คน
10. สถานภาพ ตำแหน่งผู้นำของสังคม

() 1. กำนัน / ผู้ช่วยกำนัน	() 2. ผู้ใหญ่บ้าน / ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
() 3. กรรมการสภาตำบล	() 4. ผู้นำศาสนา
() 5. กรรมการกลุ่มเกษตรกร	() 6. ผู้นำเยาวชน
() 7. อื่น ๆ (ระบุ) _____	
11. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมี _____ ไร่

แยกเป็น 1. พื้นที่ไร่นา	_____ ไร่
2. พื้นที่ปลูกข้าวไร่	_____ ไร่
3. พื้นที่ปลูกผัก	_____ ไร่

4. พื้นที่ปลูกไม้ดอก _____ ไร่
5. พื้นที่ปลูกไม้ผล _____ ไร่
6. พื้นที่ปลูกอื่น ๆ (ระบุ) _____ เนื้อที่ _____ ไร่

12. สภาพการถือครองที่ดิน

- () 1. ที่ดินเป็นของตนเอง
- () 2. ที่ดินเช่าจากผู้อื่นทั้งหมด
- () 3. ที่ดินเช่าจากผู้อื่นบางส่วน
- () 4. อื่น ๆ (ระบุ) _____

13. ท่านมีรายได้ _____ บาท/ปี

- () 1. รายได้จากกิจการเกษตร _____ บาท/ปี
- () 2. รายได้จากกรรรับจ้างทั่วไป _____ บาท/ปี
- () 3. รายได้จากการค้าขาย _____ บาท/ปี
- () 4. รายได้อื่น ๆ (ระบุ) _____ จำนวน _____ บาท/ปี

14. รายได้จากแหล่งการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา ท่านมีรายได้จากอะไรบ้าง

- () 1. พืชผัก _____ บาท/ปี
- () 2. ไม้ดอก _____ บาท/ปี
- () 3. ไม้ผล _____ บาท/ปี
- () 4. อื่น ๆ (ระบุ) _____ บาท/ปี

15. ท่านได้มีการปลูกพืชทดแทนผืนมาแล้วเป็นเวลากี่ปี

- () 1. เป็นเวลา 1 ปี
- () 2. เป็นเวลา 2-5 ปี
- () 3. เป็นเวลามากกว่า 5 ปี

16. ชนิดของพืชทดแทนผืนที่ท่านปลูกมีอะไรบ้าง

- () 1. พืชผัก (ระบุ) _____
- () 2. ไม้ดอก (ระบุ) _____
- () 3. ไม้ผล (ระบุ) _____
- () 4. อื่น ๆ (ระบุ) _____

17. ท่านคิดว่าการปลูกพืชทดแทนฝิ่นทำรายได้ดีกว่าการปลูกฝิ่นหรือไม่
- () 1. ปลูกฝิ่นมีรายได้ดีกว่า
- () 2. ปลูกพืชอย่างอื่นมีรายได้ดีกว่า
- () 3. รับจ้างเป็นแรงงานเกษตรมีรายได้ดีกว่า
- () 4. อาชีพอื่น ๆ (ระบุ) _____ มีรายได้ดีกว่า
18. ผลผลิตที่ได้รับจากการปลูกพืชทดแทนฝิ่น ท่านนำผลผลิตไปขายที่ไหน
- () 1. เอาไปขายที่ตลาดอื่น (ระบุ) _____
- () 2. มีพ่อค้ามาซื้อถึงหมู่บ้าน
- () 3. ขายให้กับโครงการหลวง และพ่อค้า
- () 4. อาชีพอื่น ๆ (ระบุ) _____
19. ท่านพอใจในราคาของผลผลิตหรือไม่
- () 1. พอใจ
- () 2. ไม่พอใจ
- () 3. อื่น ๆ (ระบุ) _____
20. แหล่งเงินทุนประกอบอาชีพการเกษตร ท่านได้รับจากแหล่งใดมาลงทุนประกอบอาชีพการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. เงินทุนของตนเอง () 2. ญาติพี่น้อง
- () 3. พ่อค้าในตลาด () 4. เพื่อนบ้าน
- () 5. ธนาคารเพื่อการเกษตร ฯ () 6. โครงการหลวง
- () 7. องค์การศาสนา () 7. อื่น ๆ (ระบุ) _____
21. สภาวะหนี้สินในปัจจุบันท่านมีหนี้สินหรือไม่
- () 1. ไม่มี
- () 2. มี _____ บาท
22. การเก็บออมเงินท่านมีเงินเก็บไว้หรือไม่
- () 1. มี
- () 2. ไม่มี

23. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ติดต่อกับบุคคลภายนอก เกี่ยวกับอาชีพการเกษตรบ้างหรือไม่

- () 1. เจ้าหน้าที่โครงการหลวง _____ ครั้ง
 () 2. เจ้าหน้าที่อื่น ๆ _____ ครั้ง
 () 3. เกษตรกรนอกพื้นที่ _____ ครั้ง
 () 4. บุคคลอื่น ๆ (ระบุ) _____ ครั้ง

24. ท่านได้รับฟังข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรหรือไม่

- () 1. ไม่เคยได้รับข่าวสาร
 () 2. เคยรับฟังข่าวสาร

25. ท่านเคยรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากวิทยุบ่อยแค่ไหน

- () 1. ประจำ
 () 2. บ่อยครั้ง
 () 3. นาน ๆ ครั้ง
 () 4. ไม่เคย

26. ท่านเคยรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากโทรทัศน์บ่อยแค่ไหน

- () 1. ประจำ
 () 2. บ่อยครั้ง
 () 3. นาน ๆ ครั้ง
 () 4. ไม่เคย

27. ท่านเคยอ่านข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากหนังสือพิมพ์บ่อยแค่ไหน

- () 1. ประจำ
 () 2. บ่อยครั้ง
 () 3. นาน ๆ ครั้ง
 () 4. ไม่เคย

28. ข่าวสารประเภทใดที่ทำให้ท่านได้รับประโยชน์มากที่สุดในการประกอบอาชีพการเกษตรของท่าน

- () 1. วิทยุ
 () 2. โทรทัศน์

- () 3. หนังสือพิมพ์
- () 4. หอกระจายข่าว
- () 5. เจ้าหน้าที่โครงการหลวง
- () 6. เจ้าหน้าที่อื่น ๆ
- () 7. เพื่อนเกษตรกร
- () 8. อื่น ๆ (ระบุ) _____

29. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเกษตรบ้างหรือไม่

- () 1. ไม่เคย
- () 2. เคยแต่น้อยครั้ง
- () 3. เคยและบ่อยครั้ง

**ตอนที่ 2 การยอมรับการปลูกพืชทดแทนฝิ่นของชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านหนอง
หอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**

ลำดับ ที่	ข้อความ	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ
1.	ท่านได้เพาะกล้าพืชผักของตนเอง			
2.	ท่านปลูกผักกาดหางหงษ์ กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี แครอท เบบี้อแครอท กะหล่ำปลีแดง กระเทียมต้น หอม ญี่ปุ่น ผักกาดหอมห่อ ผักกาดหอมใบแดง พริกหวาน ปวยเล้ง พาร์สเลย์ บีท			
3.	ท่านปลูกไม้ดอก แกลดิโอลัส สแตติสเพอร์ริชอาย			
4.	ท่านปลูกไม้ผล บ๊วย ท้อ พลับ พลัม สาลี่ อโวคาโด			
5.	ท่านได้กำจัดวัชพืชในการปลูกพืชของท่าน			
6.	ท่านใช้ปุ๋ยคอกรองกันหลุมในการปลูกพืชของท่าน			
7.	ท่านได้มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชของท่าน			
8.	ท่านได้ใช้ยาฆ่าหญ้าในแปลงปลูกพืชของท่าน			
9.	ท่านได้มีการเปลี่ยนพันธุ์ไม้ผลจากพันธุ์พื้นเมืองเป็นพันธุ์ ดี (ติดตา ต่อกิ่ง เปลี่ยนยอด ฯลฯ)			
10.	ท่านได้ใช้ฮอร์โมนกับพืชของท่าน			
11.	ท่านได้สร้างโรงเรือนในการปลูกพืชของท่าน			
12.	ท่านได้ใช้การให้น้ำแบบสปริงเกอร์ในการปลูกพืชของ ท่าน			
13.	ท่านคัดเกรดผลผลิตของท่านทุกครั้ง			
14.	ท่านได้บรรจุหีบห่อผลผลิตของท่านทุกครั้ง			

ตอนที่ 3. คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร
ในการปลูกพืชทดแทนฝิ่น

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

ลำดับ ที่	ข้อความ	มาก	ปาน กลาง	น้อย
1.	พื้นที่เพาะปลูกไม่เหมาะสม			
2.	พื้นที่เพาะปลูกไม่เพียงพอ			
3.	มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกไม่เพียงพอ			
4.	ปัญหาเรื่องการขาดเงินทุนในการดำเนินงาน			
5.	ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี มีราคาแพง			
6.	ปัญหาเกี่ยวกับการตลาด (เช่น ราคา, การขาย, ขนส่ง ฯลฯ)			
7.	ต้องการความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูก และการดูแลรักษาพืชที่ปลูกทดแทนฝิ่น			
8.	ต้องการอบรมหรือดูงานเกี่ยวกับการปลูกพืชทดแทนฝิ่น			
9.	ต้องการเปลี่ยนพืชชนิดใหม่ในการปลูกพืชทดแทนฝิ่น			
10.	แรงงานไม่เพียงพอ			
11.	มีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ และติดตามงานไม่เพียงพอ			
12.	อื่น ๆ (ระบุ)			

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคอย่างไรบ้าง

ปัญหา / อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านการปลูกพืชทดแทนฝิ่น	
2. ด้านราคาการจำหน่ายผลผลิต	
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	
4. ด้านการดำเนินงานของศูนย์ / หน่วยงาน	
5. อื่น ๆ (ระบุ)	
.....	

ภาคผนวก ข.

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ความเป็นมาของโครงการโดยสรุป

- พ.ศ. 2502 หน่วยปฏิบัติการของตำรวจตระเวนชายแดน ได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ให้การ
ศึกษาและรักษาความปลอดภัย
- พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จเยี่ยมหมู่บ้านหนองหอย และมีพระราช
ดำริว่า ควรมีการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรด้วย จากนั้นได้มีหน่วยงาน
ของกรมป่าไม้และกรมกสิกรรม(สมัยนั้น) เข้าร่วมดำเนินงาน
- พ.ศ. 2514 กรมประชาสงเคราะห์ ได้ส่งหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเข้าประจำหมู่บ้าน
บ้าน เพื่อทำการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ
- พ.ศ. 2515 หน่วยงานราชการหลายแห่งได้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนา ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน
กรมชลประทาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ การอนามัย และคณะเกษตรศาสตร์ มหา
วิทยาลัยเชียงใหม่
- พ.ศ. 2519 หน่วยงานต่าง ๆ ได้ลดกิจกรรมลงเหลือเพียงกรมป่าไม้ และกรมประชา
สงเคราะห์ ซึ่งปฏิบัติงานตามปกติ
- พ.ศ. 2527 ผู้อำนวยการโครงการหลวง หม่อมเจ้า ภิศเดช รัชนี ทรงเห็นว่าหมู่บ้านหนอง
หอย ได้แยกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่ มี
ประชากรเพิ่มขึ้นและมีการปลูกฝิ่นมากขึ้น ทั้งที่อยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มาก
เห็นสมควรที่โครงการหลวงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึง
ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยขึ้น และเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน
สิงหาคม 2527 เป็นต้นมา

สถานที่ตั้ง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตั้งอยู่ในเขต ตำบลแม่แรม และตำบลโป่ง
แยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 12,941 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 หมู่บ้าน
ได้แก่ บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านสามหลัง บ้านแม่ธิ และบ้านปางไธ

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตั้งอยู่บริเวณภูเขาที่มีความสูงประมาณ 1200-1250 เมตร ทางทิศตะวันตกของตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีขอบเขตพื้นที่อยู่บริเวณ Latitude ที่ 18 องศา 54 ลิปดา 49 ฟลิปดาเหนือ ถึง 18 องศา 58 ลิปดา 34 ฟลิปดาเหนือ และ Longitude ที่ 98 องศา 46 ลิปดา 38 ฟลิปดาตะวันออก ถึง 98 50 04 E มีพื้นที่โดยประมาณ 12,941 ไร่ ถนนเข้าสู่โครงการเป็นถนนลาดยางสภาพดีระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร โดยแยกจากถนนสายแมริม-สะเมิง ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 14 15 บ้านโป่งแยง (ภาพที่ 1)

ภูมิประเทศ โดยทั่วไป เป็นภูเขาสูง สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนชัน ลอนลาด มีที่ราบตามหุบเขาและตามแนวลำห้วย พื้นที่ตอนบนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของกลุ่มน้ำแม่แรมและอีกส่วนหนึ่งทางตอนใต้เป็นพื้นที่ของกลุ่มน้ำแม่สา ซึ่งต่างก็ไหลลงสู่แม่น้ำปิงทางด้านตะวันออกของตัวอำเภอแมริมเช่นกัน

ลักษณะดิน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีสีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาลปนแดง ปฏิกริยาของดินมีสภาพเป็นกรดเล็กน้อยถึงกรดปานกลาง

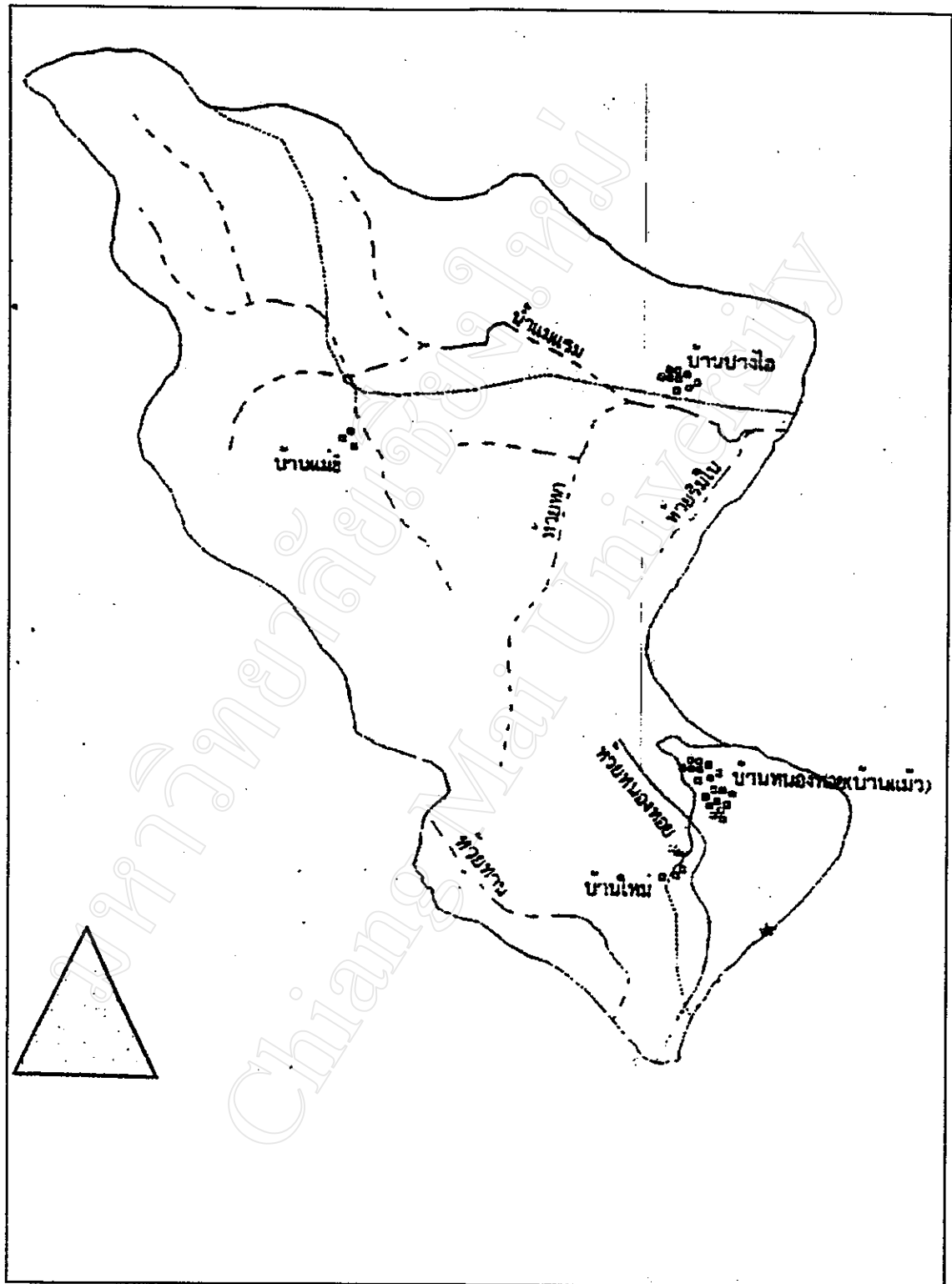
อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 20.6 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 4 องศาเซลเซียสในเดือนมกราคม และสูงสุด 33 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 1,512.3 มิลลิเมตร

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของชาวบ้าน

จากการวิเคราะห์ภาพถ่ายดาวเทียมปี 2536 พบว่าสภาพการใช้ที่ดินของชาวบ้านสามารถจำแนกได้ดังนี้

- ป่าไม้ไม่ผลัดใบ 70% ป่าผลัดใบ 30%	จำนวน 885.64 ไร่
- ป่าผลัดใบ 70% ป่าไม้ไม่ผลัดใบ 30%	จำนวน 2,237.99 ไร่
- ไร่หมุนเวียน 70% ป่าไม้ผลัดใบ 30%	จำนวน 9,616.07 ไร่
- หมู่บ้าน	จำนวน <u>201.30</u> ไร่
	รวม จำนวน <u>12,941.00</u> ไร่

พบว่าพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอย สุเทพ-ปุย

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตโครงการ ลำห้วย ถนนและหมู่บ้าน
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อเทียบกับแผนที่การวางแผนการใช้ที่ดิน พบว่าพื้นที่ป่าถูกบุกเบิกเป็นที่ทำกิน เกือบหมด 3 ใน 4 ส่วน

การวางแผนการใช้ที่ดิน บริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

กรมพัฒนาที่ดินได้ทำการวางแผนการใช้ที่ดิน สามารถจำแนกได้ดังนี้

- พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่	จำนวน	677.67 ไร่
- พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกไม้ผล	จำนวน	3,146.70 ไร่
- พื้นที่เหมาะสมสำหรับเป็นป่าใช้สอย	จำนวน	1,348.68 ไร่
- พื้นที่เหมาะสมสำหรับเป็นป่าไม้	จำนวน	7,327.37 ไร่
- พื้นที่หมู่บ้าน	จำนวน	306.10 ไร่
- ไม้ได้จำแนก	จำนวน	144.48 ไร่
	รวม	<u>12,941.0 ไร่</u>

ป่าไม้

เนื้อที่ป่าไม้ในเขตโครงการหลวงหนองหอย ปัจจุบันมีประมาณ 3123.63ไร่ สภาพป่าไม้มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ มีไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจหลายอย่างได้แก่ ไม้สัก ไม้กระยาเลยชนิดต่างๆ ได้แก่ ไม้จำปาป่า ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าปอง ไม้ตะเคียนทอง เป็นต้น

การจัดชั้นลุ่มน้ำ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ยังได้กำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและมาตรการการใช้ที่ดินไว้ดังนี้คือ

บ้านแม่ขี1 แม่ขี2 บ้านปางไฮ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 หมายถึงพื้นที่ลุ่มน้ำโดยทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และการปลูกพืชกสิกรรมประเภทไม้ยืนต้น

บ้านหนองหอยเก่า กำหนดให้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำโดยทั่วไป มีคุณภาพเหมาะต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาและสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ ได้แก่ เหมืองแร่ เป็นต้น

บ้านหนองหอยใหม่ กำหนดให้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1B หมายถึง พื้นที่ที่จะต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ แต่ได้ถูกตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อนหน้าปี 2525 ซึ่งจะต้องมีมาตรการควบคุมเป็นพิเศษ

นอกจากนี้คณะกรรมการพัฒนาชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ยังได้จำแนกประเภทของชุมชนในหมู่บ้านต่างๆ ไว้ดังนี้คือ

บ้านแม่ขี 2 และบ้านหนองหอยใหม่ ได้ถูกจำแนกประเภทชุมชนพื้นที่สูงไว้เป็นประเภทที่ 3 คือ เป็นชุมชนที่ไม่มีศักยภาพที่จะตั้งเป็นหมู่บ้านถาวร

บ้านหนองหอยเก่าจำแนกให้เป็นประเภทที่ 1 คือ เป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งหมู่บ้านถาวรได้

ส่วนบ้านอื่นๆ มิได้จำแนกให้เป็นชุมชนบนพื้นที่สูงได้แก่ บ้านแม่ขี 1 และบ้านปางไฮ

แหล่งน้ำ

ประกอบด้วย

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยหนองหอย ห้วยทาน ห้วยแม่รวก ห้วยหก และน้ำแม่แรม ห้วยต่างๆ มีน้ำไหลไม่ตลอดทั้งปี

2. แหล่งน้ำชลประทานขนาดเล็ก ได้แก่ ฝ่ายน้ำล้นต่างๆ ที่สำคัญคือ ฝ่ายแม่รวก พื้นที่ส่วนใหญ่กว่า 80% เป็นพื้นที่รับน้ำฝน

จำนวนหมู่บ้านและประชากร

หมู่บ้าน	เผ่า	จำนวน หลังคา เรือน	จำนวน ครอบครัว	จำนวน ประชากร
1. บ้านสามหลัง	คนไทย	13	13	50
2. บ้านหนองหอยเก่า	ม้ง-ลีซอ	90	137	680
3. บ้านหนองหอยใหม่	ม้ง	87	162	975
4. บ้านแม่ขี	ม้ง-คนไทย	68	148	433
5. บ้านปางไฮ	คนไทย	36	37	258
รวม		294	497	2,396

1. สภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย

1. ระดับก่อนประถมศึกษา มีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ของกรมศาสนาเข้ามาดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาจำนวน 3 ศูนย์
2. ระดับประถมศึกษา มี ร.ร.สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติเข้ามาจัดการศึกษาจำนวน 2 ร.ร.บ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ต.แม่แรม และร.ร.เจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม

การผลิตทางการเกษตร

1. พืช

พืชที่เกษตรกรทำการผลิตเพื่อบริโภคและขายเพิ่มรายได้มีหลายชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพด กระหล่ำปลี แครอท ผักกาดขาวปลี ผักกาดทางหงษ์ และพืชผักเหมืองหนาวอื่นๆ ซึ่งโครงการหลวงได้มาทำการส่งเสริมให้ปลูกทดแทนฝิ่น ปัจจุบันฝิ่นได้หมดไปจากพื้นที่แล้ว และพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและหนองหอยได้กลายเป็นแหล่งปลูกผักเหมืองหนาวขนาดใหญ่ ซึ่งเกษตรกรมีความชำนาญในการปลูกมาก และมีพ่อค้าขึ้นมารับซื้อผลผลิตถึงไร่ นา เกษตรกรเป็นต่อในการกำหนดราคาขาย

สำหรับไม้ผลเกษตรกรไม่นิยมปลูก เพราะให้ผลผลิตซ้ำอีกประการคือหากไม้ผลโตก็จะมีพื้นที่ปลูกผัก ดังนั้นไม้ผลเหมืองหนาวที่โครงการหลวงส่งเสริมอยู่ จึงถูกพื้นที่เมื่อต้นโต ไม้ผลที่มีอยู่ในพื้นที่ได้แก่ ลิ้นจี่ ท้อ บัวย สาลี่ และพลับ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกประมาณ 570 ไร่

ผลจากการจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่สามารถขยายพื้นที่ปลูกไม้ผลออกไปได้ถึง 3146.7 ไร่ และต้องลดพื้นที่การปลูกพืชผัก และพืชไร่จาก 9,600 ไร่ โดยประมาณให้เหลือ 677.67 ไร่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากในระยะเวลาอันสั้น

2. สัตว์

การเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยเป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือนและทำพิธีกรรม ชนิดของสัตว์จะเป็นสัตว์ขนาดเล็ก ได้แก่ สุนัข เป็ด และไก่

3. ประมง

ยังไม่มี การเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการ ทั้งนี้เพราะขาดแหล่งน้ำ แต่ทางโครงการหลวงได้มีโครงการเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ เป็นการเบื้องต้นแล้ว

สถาบันเกษตรกร

1. สหกรณ์และกลุ่ม

- มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยขึ้น 1 สหกรณ์ มีสมาชิก 79 คน
- มีกลุ่มหนุ่มสาว 1 กลุ่ม ตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจการที่เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- มีกลุ่ม อ.พ.ป.ร. 1กลุ่ม ตั้งขึ้นเพื่อป้องกันสอดส่องดูแลการเสพและซื้อขายยาเสพติดของคนในหมู่บ้าน

ศักยภาพของการพัฒนา

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหลายด้านคือ

1. มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกพืชเมืองหนาวทั้งพืชผักและไม้ผล
2. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตร ชำนาญในการผลิตพืชผักเมืองหนาว ทั้งการผลิตผักสด ผักเพื่อการแปรรูปและเมล็ดพันธุ์
3. ท่าเลที่ตั้งของศูนย์ฯ ใกล้เมือง สามารถขนส่งผลผลิตไปได้รวดเร็ว การคมนาคมค่อนข้างดีระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมือง

ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนา

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยมีปัญหาและข้อจำกัดที่สมควรได้รับการแก้ไขดังนี้

1. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน
 - ขาดแคลนแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอ
 - การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านหลักและบริเวณข้างลาดเสียหาย
2. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ

2.1 ดิน ที่ดินในขอบเขตของศูนย์ฯ เป็นพื้นที่ภูเขาเกือบทั้งหมด ปัญหาที่พบจัดว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงคือ

1) ความอุดมสมบูรณ์ต่ำลง เนื่องจากได้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะปลูกมาเป็นระยะเวลาาน โดยมิได้มีการปรับปรุงบำรุงดิน จึงทำให้ผลผลิตที่ได้ตกต่ำ แต่มีบางบริเวณที่ได้ทำการบุกเบิกป่าใหม่ ในระยะแรก,ผลผลิตที่ได้อาจอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ในระยะหลังดินจะเสื่อมคุณภาพลงอย่างรวดเร็ว

2) ปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดิน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลอนคลื่นสูงๆ ต่ำๆ มีความลาดเอียงแตกต่างกันไป และมีความลาดเอียงสูงมากในบริเวณที่เป็นภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อนดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนเหนียว ประกอบกับไม้ธรรมชาติได้ถูกแผ้วถางทำลาย ประกอบกับไม้ธรรมชาติได้ถูกแผ้วถางทำลายออกไปเป็นจำนวนมาก จึงเชื่ออำนาจให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินได้โดยง่าย

3) มีการใช้ที่ดินผิดสมรรถนะ เนื่องจากขาดการจำแนกชั้นคุณภาพของดินที่เหมาะสม

4) ระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่โครงการยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากขาดความรู้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ขาดความร่วมมือในการบำรุงรักษาโครงสร้างการอนุรักษ์ดินและน้ำ นอกจากนี้การอนุรักษ์ดินและน้ำยังไม่ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรของโครงการอย่างทั่วถึง

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งน้ำ ทั้งนี้อุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตร นับเป็นปัญหาลำคัญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินห่างไกลแหล่งน้ำ มีเพียงลำห้วยเล็ก ๆ ซึ่งมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ฤดูแล้งน้ำจะแห้งไม่สามารถนำน้ำเข้ามาใช้เพื่อการเพาะปลูกได้ การเพาะปลูกปัจจุบันจึงอาศัยแต่เพียงน้ำฝนตามฤดูกาลเท่านั้น และหากปีใดมีฝนปริมาณน้อย หรือฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลาาน ก็จะทำให้พืชผลที่ปลูกเสียหาย

2.2.1 ปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัญหาลำคัญที่พบในบริเวณพื้นที่ศูนย์ฯ ปัญหาการบุกเบิกถางป่าเพื่อจับจองขยายพื้นที่ทำการเกษตรยังมีสูงแม้ว่าการทำไร่เลื่อนลอยจะลดน้อยลงก็ตาม นอกจากนี้ยังมีปัญหาการซื้อสิทธิในที่ดินที่บุกเบิกแล้วจากนายทุนในเมือง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อให้เนื้อที่ป่าลดลง จากที่ควรเป็นประมาณ 8,676 ไร่ เหลือ 3,123.63 ไร่ เท่านั้น

2.3 ปัญหาการผลิตทางการเกษตร

2.3.1 ด้านพืช คือผลผลิตต่อไร่ต่ำ เป็นผลต่อเนื่องมาจากปัญหาเรื่องดิน น้ำ และการจัดการที่ไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิตที่สำคัญได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นการผลิตที่อาศัยน้ำฝน จึงปลูกมากเอาไว้

2.3.2 ด้านปศุสัตว์ ยังไม่นิยมแพร่หลาย เนื่องจากเกษตรกรเองยังไม่มีความรู้และความชำนาญเพียงพอ ที่สำคัญคือทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงปศุสัตว์ และแหล่งน้ำสำหรับสัตว์กิน ยังมีไม่เพียงพอ ไม่สามารถเลี้ยงในเชิงการค้าได้

2.3.3 ด้านประมง สภาพความเหมาะสมที่จะให้เกษตรกรทำการประมงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำยังมีไม่เพียงพอ สืบเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าเขา ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.4 ปัญหาการรวมกลุ่มเกษตรกร

2.4.1 สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้น้อย ยากแก่การเรียนรู้ในเรื่องการวางแผนใช้งบประมาณ ที่เป็นปัญหามากคือการทำบัญชี สมาชิกส่วนใหญ่ไม่อยากบันทึกหรือทำบัญชีโดยถือว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ อีกปัญหาคือกลุ่มมีทุนที่จะดำเนินการน้อย

2.4.2 เกษตรกรขาดความสนใจในการทำงานเป็นกลุ่ม ไม่เข้าใจหลักการทำงานเป็นกลุ่ม ชอบทำงานเป็นเอกเทศ ต่างคนต่างทำมากกว่า

2.5 ปัญหาคุณภาพชีวิต

2.5.1 ขาดโภชนาการ ประชากรชาวเขาส่วนใหญ่รับประทานอาหารโปรตีนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน

2.5.2 ไม่มีสถานบริการสาธารณสุข ทำให้การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเป็นไปได้โดยง่ายและขาดการเฝ้าระวังโรค

2.5.3 สุขภาพอนามัยของประชากรในพื้นที่ไม่ดี เนื่องจากการดำรงชีวิตของประชากรในพื้นที่อยู่กันแบบง่าย ๆ ไม่เห็นความสำคัญของการระวังรักษาสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล การจัดการบ้านให้สะอาด การไม่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีบริการกำจัดขยะ เป็นต้น

2.5.4 อัตราการเพิ่มของประชากรสูง ร้อยละ 3.6

เนื่องจากชาวเขามีความเชื่อและแนวคิดดังนี้ คือ อยากรับบุตรมาก ๆ เพื่อใช้แรงงาน อยากรับบุตรชายเพื่อสืบสกุล ไม่ได้คุมกำเนิด บางรายคุมกำเนิดชั่วคราวแล้วประสบปัญหาอาการข้างเคียงของยา ลืมวันนัดครั้งต่อไป ลืมกินยา ฯลฯ คิดว่าทำหมันแล้วทำงานหนักไม่ได้ เป็นต้น

2.5.5 ประชากรอายุ 20 ปีขึ้นไป อ่านเขียนหนังสือไม่ได้

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาและการอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งไม่ค่อยให้ความสำคัญและสนใจการศึกษา บางส่วนต้องย้ายติดตามผู้ปกครอง ทำให้ได้รับการศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่อง เกิดการลืมหนังสือ

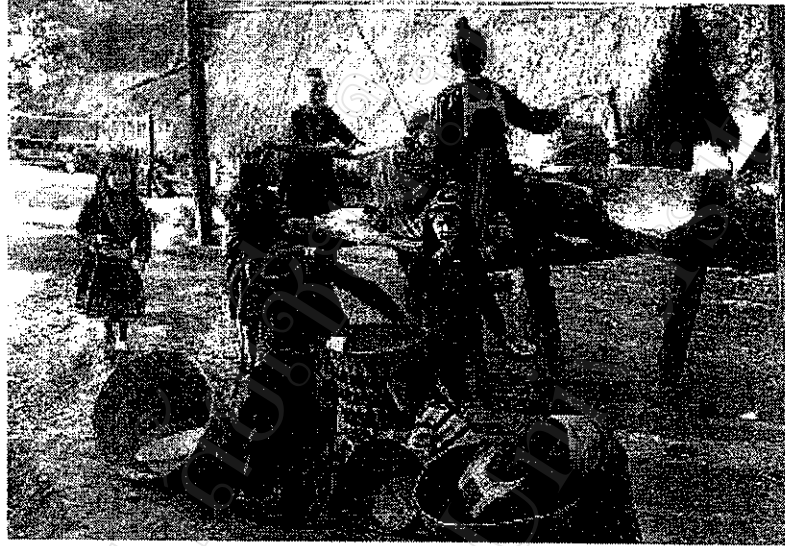
2.5.6 เด็กนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับมีอัตราการเรียนต่อต่ำ

เนื่องจากผู้ปกครองเด็กในพื้นที่เป็นชาวเขา ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงไม่นิยมที่จะให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาคือในระดับสูงขึ้นไป โดยอ้างเหตุผลว่ายากจนและต้องการให้บุตรหลานช่วยประกอบอาชีพ เพื่อการยังชีพจึงทำให้อัตราการเรียนต่อในพื้นที่นี้ต่ำมาก

วัตถุประสงค์ของการพัฒนา

1. เพื่อพัฒนาอาชีพของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย ให้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอาชีพการเกษตร โดยแนะนำพืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ ทดแทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย
2. เพื่อสนับสนุนให้ประชากรสามารถพึ่งตนเอง และมีการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อพัฒนาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน
4. เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ให้ดีขึ้น รวมทั้งให้สำนึกในความเป็นไทย ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

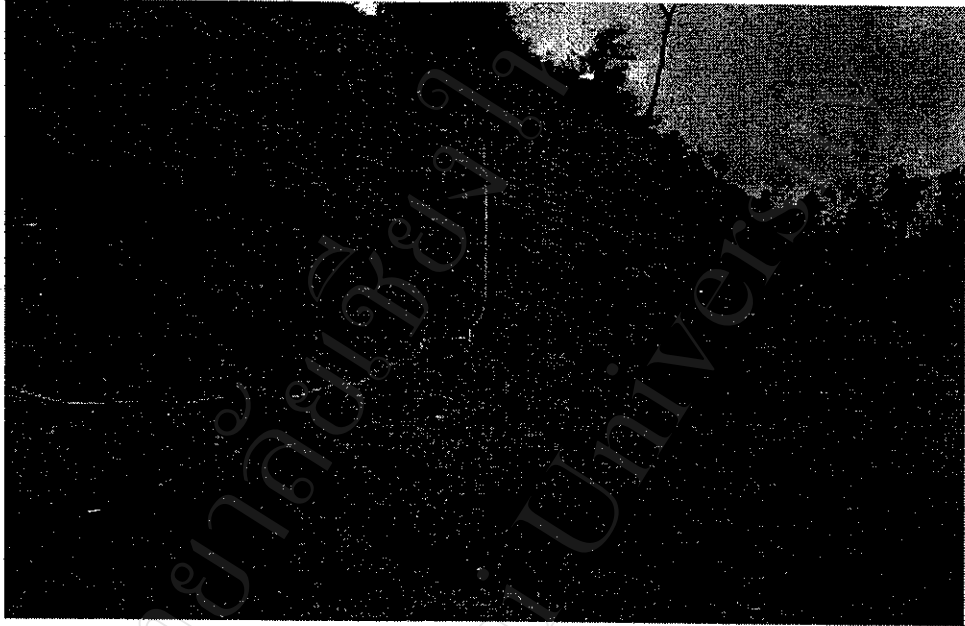
ภาคผนวก ค.

วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง

พื้นที่ปลูกฝิ่นบริเวณหมู่บ้านหนองหอย (จากการสำรวจของเจ้าหน้าที่ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ ปี 2527 พบพื้นที่ปลูกฝิ่นประมาณ 250 ไร่)

แปลงปลูกพืชผัก (แครอท) ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านหนองหอยเก่า

แปลงปลูกไม้ดอก (สแตติส เพอริชียาย) ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านหนองหอยเก่า

ไม้ผลเขตหนาว (พลับ) ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านหนองหอยเก่า

ผลผลิตพืชผักของชาวเขาเผ่าม้งซึ่งนำมาจำหน่ายให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นายวิวัฒน์ ดวงโภชน์
วัน เดือน ปี เกิด	1 มกราคม 2502
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนระโนดวิทยา จังหวัดสงขลา วิชาชีพชั้นต้น วิทยาลัยเกษตรกรรมตรัง จังหวัดตรัง วิชาชีพชั้นสูง วิทยาเขตเกษตรนครศรีธรรมราช จังหวัด นครศรีธรรมราช ปริญญาตรี (เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต) สถาบัน เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัด เชียงใหม่
ประสบการณ์	
พ.ศ. 2523	ศูนย์วิจัยการยางขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2529	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2530	หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มูลนิธิโครงการหลวง
พ.ศ. 2539 - ปัจจุบัน	หัวหน้าสถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มูลนิธิโครงการหลวง